

криваються основні ідеї й поняття теми) та додаткові елементи, які доповнюють, конкретизують, ілюструють авторський текст історичними документами, візуальним рядом, додатковими текстами, пов'язаними з темою уроку.

Зміст підручника має створити максимальні умови для ефективного компетентнісного розвитку семикласників. Таким чином, розвивальна функція підручника реалізовуватиметься як через систему текстів, так і через систему пізнавальних завдань різного дидактичного спрямування.

Оскільки пам'ять учнів молодшого підліткового віку має переважно наочно-образний характер, обов'язковою вимогою до сучасного підручника з історії середніх віків стає наявність у ньому візуального компонента. Він має містити такі види візуальних джерел, як ілюстрації на історичні теми, зображення пам'яток минулого чи схематичні рисунки, що дають змогу учням «включати» наочне мислення в аналіз пропонованої ситуації; історичні карти, адаптовані до вікових особливостей семикласників, картосхеми, які висвітлюють перебіг відповідних фактів і сприяють розвитку просторової компетентності учнів; таблиці, схеми, які унаочнюють складні факти Середньовіччя. Активізація роботи учнів на уроках всесвітньої історії сприятиме розумінню семикласниками причин, особливостей та наслідків основних історичних подій, явищ і процесів епохи середніх віків, формуватиме уміння характеризувати досягнення і взаємовплив народів і цивілізацій цієї доби, повсякденне життя і світосприйняття середньовічної людини, порівнювати середньовічні держави і суспільства.

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ В ЕТНІЧНІЙ СФЕРІ В ПРОЦЕСІ ЗДОБУТТЯ ІСТОРИЧНИХ ЗНАНЬ

Т. І. Мацейків, к. пед. н.

Аналіз шкільної практики показує, що проблема формування компетенції учнів основної школи в етнічній сфері ще слабо розв'язується у процесі навчання історії. По-перше, вона не знайшла належного відображення у шкільних підручниках з історії. По-друге, в методичних посібниках ця проблема не розглядається як одна з основних. Не мають учителі історії і науко-

вих рекомендацій з даної проблеми, а їх відсутність викликає в учителів значні труднощі в практичній діяльності. Все це визначає актуальність дослідження, яке спрямоване на опрацювання шляхів реалізації можливості формування компетенції учнів в етнічній сфері у процесі навчання історії України в 7-8 класах. Розв'язання проблеми вимагає пошуку нових підходів до подальшого вдосконалення змісту, форм і методів навчання історії, зокрема в основній школі.

Формування компетенції учнів в етнічній сфері у процесі здобуття історичних знань як методична проблема розглядається в нашому дослідженні з позицій поглиблення історичного змісту навчання та загальної теорії розвитку особистості учня. Основні положення роботи передбачали дослідно-експериментальну перевірку, тому при аналізі впливу процесу здобуття історичних знань про український етнос на формування компетенцій учнів в етнічній сфері нами окреслено два напрями: а) зміст історичного матеріалу; б) процес учіння (організація пізнавальної діяльності учнів: мета, принципи, методи, прийоми, підходи тощо).

Однією з найважливіших педагогічних закономірностей є та, що процес формування особистості школяра, його компетенцій в етнічній сфері здійснюється шляхом пізнання дійсності від рідного до чужого, від близького до далекого, від національного до планетарного, світового.

Міцні та свідомі знання про історію, культуру своєї Батьківщини сприяють формуванню інтелектуальності, освіченості, інтелігентності та ментальності школярів, що є найвищою цінністю нації.

Процес навчання й виховання має завжди конкретно-історичну, національно-державну форму впровадження і спрямований на формування громадянина конкретної держави.

Формування компетенцій учнів в етнічній сфері засобами шкільної історії передбачає утвердження духовних цінностей: патріотизму, поваги до людей іншої культури, віросповідання, толерантності тощо.

Вироблення в учнів практичних умінь, навичок творити у національному дусі, зберігати й примножувати матеріальні та духовні цінності – один із проявів сформованості їхніх компетенцій

в етнічній сфері. Свідомі знання та практичні вміння створюють основу для переконання учнями інших у правоті сформованого власного світогляду, відтак – спонукання їх до подібних дій.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ В ОСНОВНІЙ ШКОЛІ

П. В. Мороз, к. пед. н.

У ході дослідження теми «Компетентнісно орієнтована методика організації дослідницької діяльності в процесі навчання всесвітньої історії в основній школі» було теоретично обґрунтовано концептуальні засади дослідницького навчання всесвітньої історії на основі компетентнісно орієнтованого підходу в основній школі.

На основі проведеного аналізу літератури ми вважаємо, що дослідницька діяльність учнів – це освітня технологія, що використовує навчальне дослідження (або його елементи – на первинному етапі) як головний засіб досягнення освітнього результату. Основною дидактичною одиницею в процесі дослідницького навчання є навчальне дослідницьке завдання з наперед невідомим рішенням. Пошук відповіді на це завдання в основній школі зазвичай учень здійснює під керівництвом вчителя з поетапним збільшенням частки самостійної роботи. До основних характеристик дослідницької діяльності (дослідницького навчання) в процесі навчання історії ми відносимо: 1) виділення в навчальному історичному матеріалі проблеми, яка може передбачати неоднозначність у її розв'язанні (для підручників – це насамперед проблемна подача матеріалу); 2) набуття учнями вмінь формулювати припущення, гіпотези через систему спеціально розроблених завдань; 3) розвиток навичок роботи учнів з різноманітними джерелами інформації та їх аналізу; 4) формування умінь і навичок самоосвіти, тобто способів активної пізнавальної діяльності школярів; 5) розвиток в учнів здатності займати дослідницьку позицію, застосовувати елементи дослідницької діяльності; 6) формування вміння презентувати результати дослідницького пошуку.